

Karl Marx, Augustus'un *Principatus* Rejimi Gerçekten de Roma Cumhuriyeti'nin Oldukça Mutlu Zamanları Arasında Sayılabilir mi?***Karl Marx, An Principatus Augusti Merito inter Feliciores Reipublicae Romanae Aetates Numeratur?***

Çeviren: Rabia AKÇORU



*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atf Düzeni Karl Marx, *Augustus'un Principatus Rejimi Gerçekten de Roma Cumhuriyeti'nin Oldukça Mutlu Zamanları Arasında Sayılabilir mi?*. Çev. R. Akçoru. *Libri* II (2016) 450-455. DOI: 10.20480/lbr.2016037

Geliş Tarihi: 25.06.2016 | Kabul Tarihi: 16.11.2016

Elektronik Yayın Tarihi: 26.12.2016

AN PRINCIPATUS AUGUSTI MERITO INTER FELICIORES REIPUBLICAE ROMANAE AETATES NUMERETUR?

Examinatio Maturitatis (1835)

Quaerenti, qualis Augusti aetas fuerit, plura occurrunt, ex quibus de ea judicari potest; primum comparatio cum aliis Romanae historiae aetatibus, nam, si ostenderis, aetatibus prioribus, quas felices appellant, similem fuisse Augusti aetatem, illis vero, quas aequalium et recentium iudicium, versis et mutatis moribus in pejorem partem, republica in factiones divisa, in bello etiam rebus male gestis, dissimilem, de ea ex aliis conjecturam facere potes; tum quaerendum est, quae veteres de ea ipsa dixerint, quid externae gentes de imperio habuerint, an id veriti sint aut contemserint, denique vero quales artes litteraeque fuerint.

Ne vero longius sim, quam necesse, pulcherrimam aetatem ante Augustum, quam morum simplicitas, virtutis studia, magistratuum plebisque integritas felicem fecerunt, aetas, qua Italia inferior subigebatur, illamque Neronis, qua nulla miserior, cum Augusti aetate comparabo.

Nullo tempore magis a studiis optimarum artium Romani abhorruere, quam aetate ante bella punica, eruditione minime aestimata, cum in agriculturam summi illarum aetatum homines praecipue studium operamque collocarent, eloquentia supervacua, cum paucis verbis de rebus agendis dicerent neque orationis elegantiam, sed sententiarum vim peterent, historia vero eloquentiae non egente, cum res gestas tantum referret solumque in Annalium confectione consisteret.

Tota vero aetas patrum plebisque lite impleta; nam ab expulsis regibus usque ad primum bellum punicum de utriusque jure certatur et magna historiae pars leges tantum refert, quas tribuni aut consules, magna utrimque cum contentione, fecere.

AUGUSTUS'UN PRINCIPATUS REJİMİ GERÇEKTEN DE ROMA CUMHURİYETİ'NİN OLDUKÇA MUTLU ZAMANLARI ARASINDA SAYILABİLİR Mİ?

Çeviren Rabia AKÇORU*

Sürecin Analizi (1835)

Augustus Dönemi'nin nasıl olduğu sorusuna cevap arayan bir kişinin karşısına, o dönem hakkında yargıda bulunulmasına imkân sağlayan pek çok bilgi çıkar; ilk olarak Roma Tarihi'nin öteki dönemleriyle bir karşılaştırma yapılabilir. Çünkü, eğer Augustus Dönemi'nin adil ve taze yargı üzerine kurulu olup mutlu olarak anılan daha önceki zamanlarla benzer; geleneklerin tersine dönüp kötüleştiği, cumhuriyetin gruplara bölündüğü, savaşta ise başarıların kötücül bir şekilde kazanıldığı zamanlardan farklı olduğunu gösterirsen, bu dönem hakkında ötekilerden yola çıkarak bir tahmin yürütebilirsin. O zaman şu sorulara yanıt aranmalıdır: Eskiler bizzat bu konu hakkında neler söyledi, yabancı soylar imparatorluk hakkında ne gibi bir düşünceye sahipti, bundan korktular mı; yoksa bunu küçümsediler mi ve son olarak sanat ve edebiyat nasıldı?

Lafı gereğinden fazla uzatmayayım, Augustus'tan önceki, geleneklerin sadeleşiminin, erdeme değer vermenin, kamu görevlileri ve halk arasındaki uyumun mutlu kıldığı o en güzel dönemi, Aşağı İtalya'nın fethedildiği ve ondan daha çaresizinin olmadığı Nero Dönemi'ni Augustus'un dönemi ile karşılaştıracam.

Kartaca Savaşı öncesi dönemde olduğu kadar başka hiçbir dönemde Romalılar güzel sanatlarla uğraşmaktan bu denli uzaklaşmamışlardır. O dönemde eğitime oldukça az değer verilmiştir, zamanın önde gelen büyük insanları isteklerini ve çabalarını çiftçiliğe yönlendirmiştir, hitabeti gereksiz görmüştür, isteklerini az sözcük kullanarak anlatmıştır, cümlelerinde incelik bir kenara, düşüncelerinde sağlamlık aramamıştır, tarih onların pek çok başarısını yazsa da onlar hitabetten yoksun olmayan yıllıklar yazmakta ısrar etmiştir.

Gerçekten bu dönemin tamamı aristokratlar ve halk arasında yaşanan çatışmalarla doludur; zira kralların kovuluşundan Birinci Kartaca Savaşı'na kadar, her iki taraf da yasal haklar elde etmek için savaşmış ve tarihin büyük bir bölümü halk temsilcilerinin yahut *consul*'lerin her iki tarafın da verdikleri mücadele sonucunda koydukları o yasaları anlatmıştır.

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Ankara. rabia.kayapinar@ankara.edu.tr

Quid eo tempore laudandum sit, jam diximus.

Neronis aetatem si describere volumus, non multa verba opus sunt, nam, optimis occisis civibus, turpi regnante arbitrio, legibus violatis, urbe cremata, ducibus cum vererentur, ne res bene gestae suspicionem excitarent neque quid ad magna facta eos commoveret, pace potius quam bello gloriam quaerentibus, quis interrogabit, qualis illa aetas fuerit?

Quin Augusti aetas huic dissimilis sit, nemo dubitare potest, nam ejus imperium clementia insigne est, cum Romani, quamvis omnis libertas, omnis etiam libertatis species evanuerat, jussis principis instituta legesque mutare valentibus omnibusque honoribus, quos prius tribuni plebis, censores, consules habuerant, tum ab uno viro occupatis, tamen putarent, se regnare, imperatorem tantum aliud nomen dignitatibus, quas prius tribuni aut consules tenuissent, neque libertatem sibi dereptam viderent. Hoc vero magnum clementiae argumentum, si cives dubitare possunt, quis princeps sit, an ipsi regnent, an regnentur.

Bello vero Romani nunquam feliciores, nam Parthi subiecti, Cantabri victi, Rhaeti et Vindelicii prostrati sunt: Germani vero, summi Romanis hostes, quos Caesar frustra pugnasset, singulis quidem proeliis et prodicione et insidiis et virtute silvisque Romanos superarunt: sed omnino et Romana civitate, quam singulis Augustus praebuit, et armis, quae duces periti gessere, et inimicitia, inter eos ipsos excitata, multorum Germaniae populorum vis frangebatur.

Domi militiaeque igitur Augusti aetas non comparanda cum Neronis pejorumque principum tempore.

Partes litesque autem, quas aetate ante bellum punicum invenimus, tum cessarant, nam Augustum omnes partes, omnes dignitates, omnem potestatem in se collegisse videmus, neque igitur imperium a se ipso dissidere potuit, quod omni civitati summum affert periculum, auctoritate apud externos populos ea re diminuta, et rebus publicis magis ambitionis causa quam propter civitatis salutem administratis.

Tali modo vero Augusti aetas oculos ad se rapere non debet, ne multis in rebus illa aetate inferiorem videremus, nam moribus, libertate, virtute aut diminutis aut plane demotis, dum avaritia, luxuria, intemperantia regnant,

O dönemde böyle bir şeyin neden övülmesi gerektiğini çoktan söyledim. Aslında eğer Nero'nun dönemini anlatmak istersek, çok söze gerek yoktur, zira o dönem en iyi yurttaşların öldürüldüğü, kötü bir otoritenin hüküm sürdüğü, yasaların çiğnendiği, kentin yakıldığı, yaptıkları iyi işler şüphe uyandırır çekinceyle insanların komutanlardan korktuğu bir dönemdir. Savaşla değil barışla şan arayanlara, onları büyük işler yapmaya yöneltmeyen şeyi ve bu dönemin nasıl bir dönem olduğunu kim soracaktır?

Augustus Dönemi'nin bundan farklı olduğu konusunda kimse şüphe edemez, zira onun egemenliğinin merhameti göze çarpar. Çünkü Romalılar özgürlük kavramı, hatta özgürlüğün tüm çeşitleri yok olsa da yasaları değiştirmesine yarayan güç ve daha önceleri halk temsilcilerinin, *censor*'ların, *consul*'lerin sahip olduğu, şimdi tek bir adamın elinde tuttuğu tüm onurlar sayesinde *princeps*'in emirleriyle kurulan bu düzeni, yönetimin başında kendilerinin olduğunu, imparator kelimesinin daha önceleri halk temsilcilerinin ve *consuller*'in ellerinde tuttuğu mevkiler açısından herhangi bir isim olduğunu düşünürken, özgürlüğün kendilerinden alınmış olduğunu görmediler. Eğer yurttaşlar *princeps*'in kim olduğu konusunda, yönetiyorlar mı, yoksa yönetiliyorlar mı, diye şüpheye düşebiliyorlarsa bu gerçekten de onun merhametinin büyük bir kanıtıdır.

Parthlar boyunduruk altına alınsa da Cantabrialılar yenilse de Rhaetuslar ve Vindeliciuslar yok edilse de gerçekte Romalılar savaşta asla verimli olmadılar. Caesar, Romalıların büyük düşmanı olan Germenlerle boşu boşuna savaştı, onlar gerçekte tek tek savaşlarla, ihanetlerle, tuzaklarla, coğrafi bilgileriyle Romalıları yendiler: Germania'nın birçok soyunun gücü tümüyle Augustus'un her birine verdiği Roma vatandaşlığıyla, komutanların kullanmakta tecrübeli oldukları silahlarla, Romalılar ve Germenler arasında oluşturduğu düşmanlıkla kırıldı.

Öyleyse savaşta ve barışta Augustus Dönemi, Nero'nun ve daha kötü *princeps*'lerin dönemleriyle karşılaştırılmamalı.

Kartaca Savaşı'ndan önceki dönemde görülen gruplar ve kavgalar Augustus Dönemi'nde son bulmuştu, zira Augustus'un tüm grupları, tüm mevkileri, tüm gücü kendinde toplamış olduğunu görüyoruz, toplumun her kesimine tehlike getireceği, yabancı halklar nezdindeki otoritenin kaybedileceği ve devlet işlerinin halkın selametinden çok kişisel arzular doğrultusunda yönetileceği için onu imparatorluktan ayırmak imkânsızdı.

Bu nedenle aslında Augustus Dönemi'ni birçok açıdan daha aşağı bir dönemmiş gibi görmemek için derinlemesine bir araştırma yapmaya gerek yok, zira halkın gelenekleri, özgürlükleri ve erdemleri ya azaltılmış ya da tamamiyle yok edilmişti. Açgözlülüğün, lükse düşkünlüğün, ölçsüzlüğün hüküm sürdüğü

aetas ipsa felix nominari non potest, sed imperium Augusti, instituta legesque hominum, quos elegerat, ut rempublicam perturbatam meliorem redderent, valde effecerunt, ut perturbatio, a bellis civilibus evocata, decesserit.

Exempli causa Senatam, quem corruptissimi homines ingressi erant, a vestigiis sceleris expiare videmus Augustum, multis ab eo expulsis, quorum mores ei invisus, multis introductis, qui virtute et intelligentia excellere.

Augusto principe semper viri, virtutis et sapientiae gloria praestantes, munere reipublicae fructi erant, nam Maecenate, Agrippa quis viros eo tempore majores nominare potest! Principis ingenium ipsum, quamvis nunquam simulationis integumentis nudatum conspiciamus, ut jam diximus, potestate non abutens, invisam vim mitiore specie tegens videtur, et si respublica, qualis ante bella punica fuerit, illi tempori aptissima erat, quod animos ad magnas res excitabat, viros hostibus terribiles reddidit, pulchram inter patres plebemque aemulationem, a qua vero non semper invidia abest, evocavit, respublica, qualem Augustus instituerat, ejus temporibus aptissima mihi quidem videtur, nam, animis effeminatis, simplicitate morum decessa, civitatis magnitudine aucta, imperator potius quam libera res publica populo libertatem afferre valet.

Jam ad id venimus, quale veterum de Augusti aetate iudicium fuerit?

Eum ipsum divinum appellat neque hominem sed deum potius putant. Quod non dici posset, Horatio tantum teste, sed strenuus historiae scriptor, Tacitus, semper de Augusto ejusque aetate maxima reverentia, summa admiratione, amore etiam loquitur.

Litterae vero artesque nullo tempore magis florere, ea aetate plurimis scriptoribus viventibus, a quibus fontibus quasi, omnes populi eruditionem habuerant.

Cum respublica igitur bene instituta videatur, principe populo felicitatem ferre cupiente, summis viris vero eo auctore honores tenentibus, cum Augusti aetas optimis historiae Romanae aetatibus non inferior, malis vero dissimilis videatur, cum partes litesque cessas videas, artes litterasque vero florentes, Augusti principatus merito inter meliores aetates numerandus valdeque vir aestimandus, qui, etsi omnia ei licerent, tamen, assecutus imperium, reipublicae salutem tantum efficere studuit.

bu dönemi mutlu saymak mümkün değildir, ancak Augustus'un yönetimi, düzeni ve onun seçtiği insanların koyduğu yasalar baştan aşağı karışmış bir cumhuriyeti daha iyi bir şekilde yeniden inşa etme ve iç savaşlarla ortaya çıkan karışıklığı durdurma konusunda başarılı oldu.

Örneğin, Augustus'un, en yozlaşmış adamların dâhil olduğu senatoya, geleneklerine kötü baktığı kişilerin pek çoğunu kovup erdem ve zekâ açısından öne çıkanları dâhil ederek, senatoyu suçun izlerinden arındırdığını görüyoruz.

Augustus *princeps* iken, gücün, erdemin ve bilgeliğin şanı sayesinde öne çıkanlar daima cumhuriyetin nimetlerinden fayda sağladılar, zira bu dönemde Maecenas'tan, Agrippa'dan daha büyük adamları kim sayabilir! *Princeps*'in zekâsının, her ne kadar aldatıcı görüntüsünden hiçbir zaman ayrıldığını görmesek de, daha önce de söylediğim gibi, gücünü kötüye kullanmayarak kin duyulacak herhangi bir gücü daha yumuşak bir görünümle örttüğü görünüyor. Eğer cumhuriyet, Kartaca Savaşları öncesinde olduğu gibi kişileri büyük şeyler yapmaya cesaretlendiren, askerlerin düşmanların gözünde korkutucu bir hale geldiği, aristokratlar ve halk arasında kıskançlığın eksik olmasa da güzel bir rekabetin olduğu o zamana son derece uygunsuz, Augustus'un kurduğu şekliyle cumhuriyetin onun dönemine son derece uygun olduğunu düşünüyorum. Zira yürekler yumuşatılıp geleneklerin basitliği yok edilince ve halk nüfusu artırılınca imparator özgür cumhuriyetten daha çok halka özgürlük getirmekle daha iyi yaptı.

Artık Augustus'un dönemi üzerine eskilerin ne düşündüğüne gelelim.

Ona tanrısal sıfatını veriyorlar ve onu insandan çok tanrı olarak düşünüyorlar. Bunu kanıtlamak imkânsız olsa da, Horatius da bunu açıkça söyler, güçlü bir tarih yazarı olan Tacitus da Augustus ve onun dönemi hakkında büyük bir saygı, yüce bir hayranlık, hatta aşkla söz eder.

Gerçekte edebiyat ve sanat hiçbir dönemde olmadığı gibi yeşermiş, o dönemde sanki doğal bir kaynakmış gibi halkın tüm eğitimini edindiği birçok yazar yaşamıştır.

Öyleyse cumhuriyetin iyi bir şekilde tesis edildiği görüldüğünden, *princeps* halka mutluluk getirmeyi arzuladığından, gerçekten de büyük adamlar görevler elde ettiğinden, Augustus'un döneminin Roma tarihinin en iyi dönemlerinden daha aşağı olmayıp kötü dönemlerinden farklı olduğu görüldüğünden, bölünme ve çatışmalar sona erdiğinden, gerçekten de sanat ve edebiyat yeşerdiğinden Augustus'un *princeps*'liği layıkıyla en iyi dönemler arasında sayılmalı ve her şeye hakkı varken, yine de, egemenliğini kurunca cumhuriyetin esenliğini sağlamaya çalışan bu adam çok saygıdeğer bir adam olarak değerlendirilmelidir.